

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Jana Martinková

Efektívna práca so žiakmi s poruchami učenia v základnej škole

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Trenčín
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Jana Martinková

Kontakt na autora: Pracovisko: ZŠ J. A. Komenského, Komenského 50, 020 01 Púchov
e-mailova adresa: j.martinkova4@gmail.com

Názov OPS/OSO: Efektívna práca so žiakmi ZŠ s poruchami učenia. Dyslexia.

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
XII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval:

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Špecifické poruchy učenia. Dyslexia. Dysgrafia. Dysortografia. Dyskalkúlia. Dyspinxia. Dismúzia. Dyspraxia. Individuálny prístup. Intervencia. Edukácia a reedukácia. Pedagóg.

Anotácia

Na základe vlastnej pedagogickej skúsenosti práca predkladá možnosti efektívnej edukačnej pôsobnosti na žiakov s vývinovými špecifickými poruchami. Uvádza charakteristiku špecifických porúch učenia, vymedzuje pojmy, základné prejavy porúch učenia v škole, uvádza vznik špecifických porúch a všeobecné zásady práce so žiakmi s poruchami učenia. Opisuje špeciálne poruchu čítania – dyslexiu, uvádza jej príčiny vzniku, typy dyslexie, pohľad ako vidí text dyslektik, uvádza diagnostiku, nápravy dyslexie, námety ako pracovať s dieťaťom s takouto poruchou. Práca podáva osvedčené skúsenosti z pedagogickej praxe, cvičenia a odporúčania, pomôcky, uvádza najčastejšie chyby rodičov i pedagógov v prístupe ku dyslektikom, ponúka cvičenia a pracovné listy pre prácu. Práca by mala napomôcť pedagógovi bližšie pochopiť zložitost' situácie detí s poruchami učenia, špeciálne sa zameriava na dyslexiu.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v bežnej škole
106/2010 KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 CHARAKTERISTIKA ŠPECIFICKÝCH PORÚCH UČENIA	6
1.1 Základné vymedzenie pojmov.....	6
1.2 Prejavy špecifických porúch učenia	7
1.3 Vznik špecifických porúch učenia	8
1.4 Všeobecné zásady pre prácu so žiakmi s poruchami učenia	8
2 DYSLEXIA	9
2.1 Príčiny vzniku dyslexie	9
2.2 Prejavy dyslexie	10
2.3 Typy dyslexie	13
2.4 Ako vidí text dyslektik	15
2.5 Diagnostika dyslexie	19
2.6 Náprava dyslexie	19
2.7 Ako pracovať s dyslektikom v škole	20
2.8 Najčastejšie chyby pri práci s dyslektikom	22
3 OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOSŤ	24
3.1 Cvičenia zamerané na reedukáciu	25
3.2 Špeciálne overené pomôcky pri reedukácií	29
ZÁVER	31
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	32
ZOZNAM PRÍLOH	33

ÚVOD

Jedným z problémových miest nášho súčasného školstva je problematika špecifických porúch učenia. Žiaci s poruchami učenia sa vo väčšine vzdelávajú v integrovaných podmienkach základných a stredných škôl.

Práca je určená všetkým pedagógom ktorí vzdelávajú žiakov s poruchami učenia. Mala by poslúžiť ako zhrnutie najzákladnejších informácií z problematiky porúch učenia, špeciálne sa zameriava na poruchu čítania – dyslexiu.

V úvodnej kapitole sú charakterizované špecifické poruchy učenia, ich základné prejavy, uvedený je tu vznik špecifických porúch a tiež všeobecné zásady pre prácu so žiakmi s poruchami učenia. Druhá kapitola podrobnejšie opisuje jednu z viacerých špecifických porúch učenia – dyslexiu, uvádza jej prejavy, typy. Podkapitoly uvádzajú i názorné ukážky ako vidí dyslektik text pri práci na počítači, diagnostiku dyslexie, nápravy dyslexie a uvádzajú sa tu tiež zásady ako pracovať s dyslektikom na vyučovaní.

Samostatnú kapitolu tvorí osvedčená pedagogická skúsenosť, ktorá uvádza cvičenia zamerané na prácu so žiakmi s dyslexiou, uvedené sú tu i najčastejšie chyby pedagógov a rodičov pri práci s deťmi s poruchami učenia, ako i špeciálne pomôcky pri práci s dyslektikmi a tiež sú tu popísané overené odporúčania. Prácu uzatvárajú konkrétne pracovné listy a námety na prácu s dyslektikmi.

Cieľom autorky bolo poskytnúť stručný prehľad v problematike špecifických porúch učenia a podať základné informácie z tejto oblasti špeciálnej pedagogiky, ktorá je v školskej praxi čoraz viac aktuálnejšou, ale stále nedostatočne pokrytou odborníkmi, špeciálnymi pedagógmi na našich školách.

1 CHARAKTERISTIKA ŠPECIFICKÝCH PORÚCH UČENIA

Historické pramene uvádzajú, že poruchy učenia existovali už dávno v minulosti a stále sú veľkým problémom nášho školstva. Poruchy učenia sa dotýkajú vysokého percenta detskej populácie. Špecifickou poruchou učenia trpí asi 11% - 25% ľudí, pričom u chlapcov sa táto porucha vyskytuje až tri krát častejšie (Harčaríková, 2010).

Pomôcť postihnutému jedincovi znamená predovšetkým pochopiť jeho nie priaznivú situáciu. Pochopenie jeho problému je prvým a veľmi dôležitým krokom k pomoci.

Veľmi dôležitá je včasná správna diagnostika a zabezpečenie správnej korekcie poruchy a podpory jednotlivca. Problém porúch učenia nadobúda interdisciplinárny charakter a má vplyv na osobnosť človeka, na jeho prostredie v ktorom žije.

V odbornej špeciálnopedagogickej i psychologickej literatúre sa stretávame s pojmami špecifické vývinové poruchy učenia alebo správania, špecifické poruchy učenia a vývinové poruchy učenia. tieto termíny sú nadradené termínom ako sú: dyslexia, dysgrafia, dysortografia, dyskalkúlia, dyspinxia, dyspraxia (Harčaríková, 2010).

Špecifické poruchy učenia je vždy potrebné odlíšiť od porúch nešpecifických, ktoré sa vo všeobecnosti vyskytujú, tieto môžu byť spôsobené napríklad i zníženou úrovňou intelektu, zmyslovým postihnutím, zníženou úrovňou motivácie ku škole, či sociálnym prostredím ktoré neposkytuje žiakovi dostatok adekvátnych podnetov.

1.1 Základné vymedzenie pojmov

Špecifické poruchy učenia sa dotýkajú detí, žiakov, adolescentov, ale i dospelých ľudí. Podstata ich problémov nie je v nedostatočnej, nepostačujúcej inteligencii. Takýto jednotlivci často vynikajú a sú úspešní v iných oblastiach, vynikajú v matematike, fyzike, chémii, pričom ich písomný prejav, pravopis, alebo čítanie nie je na dostatočnej sociálnej úrovni. Variabilnosť porúch sa pritom môže vzájomne prelínať, ich kombinácie sú rôznorodé a nečakané.

Matejiček (1993) definuje špecifické vývinové poruchy učenia ako súhrnné označenie pre rôznorodú skupinu porúch, ktoré sa prejavujú výraznými problémami pri nadobúdaní a používaní takých vedomostí a zručností, ako je rozprávanie, čítanie, písanie, matematické počítanie, porozumenie hovorenej reči.

Na základe všeobecných prejavov definujeme poruchy nasledovne:

- porucha čítania – dyslexia
- porucha písania – dysgrafia
- porucha pravopisu – dysortografia
- porucha počítania - dyskalkúlia

- porucha kreslenia – dyspinxia
- porucha hudobnosti – dysmúzia
- porucha schopnosti vykonávať zložité praktické úlohy – dyspraxia

Predpona „DYS“ znamená deformáciu, rozpor, čo naznačuje, že niečo nie je úplné, alebo sa nevyvíja správne.

Prívlastok –vývinová znamená, že porucha je prítomná síce už od narodenia, ale prejaví sa až pri nástupe dieťaťa do školy.

Prívlastok špecifická nám označuje špecifické pomery organizmu dieťaťa.

1.2 Prejavy špecifických porúch učenia

Základné prejavy špecifických porúch učenia zaznamenávame už v predškolskom veku, kde na základe diagnostiky ide o tzv. riziká, ale výrazne sa prejavujú v školskom veku a dotýkajú sa života v dospelosti.

- Poruchy učenia sú originálne a špecifické v rovine diagnostiky, terapie a korekcie.
- Môžu byť spúšťačom pre ďalšie problémy, predovšetkým výchovné.
- Môžu sa objavovať súbežne s inými postihnutiami.
- Môžu sa prejaviť i vonkajšími negatívnymi vplyvmi.

Autorka Zelinkova(2003) za prejavy špecifických porúch učenia považuje:

- Problémy v oblasti reči.
- Problémy zrakového vnímania.
- Problémy sluchového vnímania.
- Problémy v pravo-ľavej orientácii.
- Problémy v priestorovej orientácii.
- Poruchy orientácie v čase.
- Porucha vnímania reprodukcie rytmu.
- Poruchy procesu automatizácie
- Problémy pri rýchlom vymenovávaní.
- Poruchy vývinu jemnej motoriky.
- Poruchy pohybovej koordinácie.
- Poruchy vo vnímaní telesnej schémy.

- Poruchy sústredenia.
- Problémy v správaní.

1.3 Vznik špecifických porúch učenia

Mnoho teórii naznačuje, že príčina vzniku porúch učenia je v súčasnosti neznáma, nevysvetliteľná. Príčinu vzniku môžeme nachádzať v poruchách vnímania, poruchách reči, motoriky, nevyhranenej lateralite, nedostatočnej funkcii analyzátorov, v stavbe niektorých oblastí mozgu, chybnom spracovaní informácii v mozgu.

Niekedy môže byť príčinou aj dvojjazyčná výchova dieťaťa v rodine, precvičený ľavák, ale bo poškodenie mozgu v perinatálnom období.

Kučera (in Zelinková, 2003) delí príčiny vzniku špecifických porúch učenia nasledovne:

- príčiny encefalopatické – ľahká mozgová dysfunkcia, postihuje až 50 % prípadov
- príčiny hereditárne – dedičnosť, 20 % prípadov
- príčiny hereditárno-encefalopatické – kombinácia LMD a dedičnosti, 15 % prípadov.

1.4 Všeobecné zásady pre prácu so žiakmi s poruchami učenia

Pri práci so žiakmi s poruchou učenia je potrebné dodržiavať viaceré prístupy:

- veľmi záleží na taktnom prístupe učiteľa
- vhodným spôsobom vysvetliť ostatným žiakom rozdielny prístup k hodnoteniu detí so ŠVPU
- dať dieťaťu možnosť zažiť pocit úspešnosti, chváliť ich aj za prejavenu snahu a malé pokroky
- citlivo individualizovať výber prostriedkov a metód, ktorými chceme zaistiť úspešnosť žiakov so ŠVPU. To znamená, že je potrebné vždy vychádzať z konkrétnych znalostí o problémoch žiaka získaných zo správ z psychologického a špeciálno-pedagogického vyšetrenia, z údajov získaných od rodičov dieťaťa a z poznatkov získaných pri výučbe a pozorovania žiaka
- hodnotiť len to, čo stihlo vypracovať, snažiť sa rozpoznať jeho skutočné znalosti neskreslené poruchou učenia
- dať žiakovi k dispozícii pomôcky, ktoré mu pomôžu prekonať prejavy špecifickej poruchy učenia /napr. tabuľku písmen, dyslektickú tabuľku, čítacie okienko .../

- zoznámiť i ostatných učiteľov, ktorí žiaka vyučujú, so špecifikami jeho poruchy a metódami hodnotenia a tolerancie
- dôležitým predpokladom úspešnosti dieťaťa so ŠVPU je, že nebude vystavované činnostiam, v ktorých vzhľadom na svoju poruchu nemôže podávať optimálny výkon /napr. klasické diktáty u dysortografikov, dlhé prepisovanie u dysgrafikov, hlasné čítanie dyslektikov, desaťminútovky u dyskalkulikov atď./
- u dyslektikov a kombinovaných porúch preferujeme ústne skúšanie, pracovné listy s menším množstvom textu a s veľkosťou písma, ktorá zodpovedá čítacím schopnostiam žiaka, u dysgrafikov pracovné listy s možnosťou voľby správnej odpovede atď.

Čo robiť a čo nerobiť pri poruchách učenia

Aby malo dieťa možnosť zabudnúť na svoje neúspechy s čítaním a písaním, nenúťte ho k týmto činnostiam.

- Podporujte dieťa v činnostiach, v ktorých má predpoklady na úspech.
- Aby ste zdvihli jeho sebavedomie, zdôrazňujte pred ostatnými deťmi jeho klady.
- Pred dieťa predkladajte iba reálne ciele.
- Hodnoťte vždy iba to, čo dieťa stačí vypracovať, nie to, čo nevypracovalo.
- Dieťa pochváľte za každý, aj keď len malý úspech pri čítaní a pravopise.
- Za neúspech ho nekarhajte. Hodnotenie a klasifikácia majú pôsobiť povzbudivo.
- K nácviku dieťa nikdy nenúťte násilím.
- Zachovajte zásadu „radšej menej a častejšie“.
- Sami sa nesmiete vzdať, ak nechcete, aby sa vzdalo dieťa.

2 DYSLEXIA

Dyslexia – F 81.0 – Špecifická porucha čítania - porucha čítania môže postihovať rýchlosť čítania (dieťa číta pomaly alebo len slabikuje), správnosť (dieťa zamieňa písmená, domýšľa sitext), porozumenie čítaného textu, reprodukcia prečítaného textu je veľmi slabá.

Slovo dyslexia je zložené z dvoch častí a pochádza z gréckeho „dys“ (porucha) a „lexis“ (slovo, reč, jazyk).

Je to vážna, biologicky podmienená porucha učenia – vývinová porucha čítania. Dyslexia sa prejavuje ťažkosťami pri osvojovaní si čítania, napriek tomu, že dieťaťu sa dostáva bežného výukového vedenia, má primeranú inteligenciu a sociokultúrnu príležitosť. Čiže – dieťaťu robí problémy čítať, bez zjavného dôvodu. Je často kombinovaná s vysokou inteligenciou, kreatívnym myslením a umeleckým talentom.

2.1 Príčiny vzniku dyslexie

Dodnes sú predmetom výskumov nielen príčiny, ale aj mechanizmy dyslexie. Súčasné definície spájajú dyslexiu s dysfunkciou centrálného nervového systému a oblasťou ľahkých mozgových dysfunkcií (LMD). LMD sú drobné poškodenia mozgu vznikajúce pred, počas alebo tesne po pôrode.

Nie každá mozgová dysfunkcia je dyslexiou alebo inou špecifickou poruchou učenia.

Pokiaľ ide o jej etiológiu, teda pôvod a príčiny vzniku, v súčasnosti prevláda názor o jednoznačnom organickom základe, ktorý tvoria drobné postihnutia rôznych oblastí mozgu a poruchy koordinácie a integrácie týchto funkcií. Za hlavnú organickú príčinu sa považujú zmeny mozgovej kôry na rozhraní spánkového a temenného laloka. Jej pôvod však môže byť aj genetický- výskyt tejto poruchy v rodine. Pri jej vzniku sa spomínajú aj možné príčiny, podmienené genetickými faktormi, deficitmi v oblasti očných pohybov, netypickej dominancie mozgových hemisfér a nedostatkami v zrakovom vnímaní.

2.2 Prejavy dyslexie

Dyslexia je špecifická porucha čítania, ktorá spočíva v neschopnosti dieťaťa naučiť sa čítať bežnými výučbovými metódami napriek tomu, že má prijateľné rozumové schopnosti potrebné na osvojenie si čítania a nechýba mu ani primeraná výchovná a vzdelávacia starostlivosť.

Deti s dyslexiou mávajú problémy s intonáciou a melódiou vety (čítajú monotónne, neklesajú hlasom), pri čítaní nesprávne hospodária s dychom (nedýchajú správne, na jeden nádych chcú prečítať čo najviac, dych mu nestačí, prehltá slabiky, počas čítania sa

musí nadýchnuť a tým preruší čítanie...). Niekedy opakujú slová, neudržia pozornosť na jednom riadku a horšie sa orientujú v texte. Pri čítaní sa vyskytujú tieto špecifické chyby:

- zámery písmen tvarovo podobných (zamieňanie písmen b-d-p, a-o-e, m-n. l-k-h)
- prešmykovanie slabík (napr. neprečíta kolotoč ale lokotoč)
- vynechávanie písmen, slabík, slov alebo aj celých viet,
- pridávanie, vkladanie písmen, slabík, slov i viet (tretiak sám vloží do slova písmeno alebo celé slová, vety, ktoré v texte napísané nie sú),
- vynechávanie diakritiky (žiak pri čítaní nedodržiava dĺžne, mäkčene),
- domýšľanie koncoviek slov (žiak si nepozrie celé slovo len jeho začiatok a doplní ho s nádejou, že vyslovil slovo, ktoré tam je naozaj aj napísané),
- nesprávne čítanie predložkových spojení,
- dvojité čítanie (najprv si prečíta slovo pre seba a až potom ho nahlas vysloví).

Pri dyslexii dochádza k nesprávnemu čítaniu a komoleniu slov. Ak je dieťa schopné si pri sluchovej (prípadne zrakovej kontroly, vie si spätne rýchlo skontrolovať či to čo vyslovil je to čo videl napísané), väčšinou si časť chybne prečítaných slov opraví. To však nastáva až neskôr, keď už má rozvinuté čítacie schopnosti.

Problémy mávajú deti i v reprodukcii prečítaného textu. Dieťa si buď vôbec nepamätá o čom čítalo alebo jeho reprodukcia (rozprávanie obsahu) je nesprávna, nepresná, pretože sa príliš sústredilo na svoj výkon (aby nerobilo chyby) alebo je jeho reprodukcia chudobná, útržkovitá a nesamostatná (vie prerozprávať obsah veľmi stroho a aj to s pomocou). V lepšom prípade je dieťa schopné reprodukovať text s pomocou návodných otázok. Môže sa prejaviť nedostatočnosť v krátkodobej pamäti, žiak si lepšie pamätá koniec čítaného textu, nevie si spomenúť o čom čítal na jeho začiatku. Reprodukcia môže byť aj chaotická, žiak hovorí obsah tak, ako ho napadne, bez logickej a časovej postupnosti.

Čo patrí medzi typické dyslektické prejavy:

- ťažkosti s rozlišovaním tvarov písmen,
- znížená schopnosť spájať písanú a zvukovú podobu hlásky,
- ťažkosti v rozlišovaní tvarovo podobných písmen,
- nerozlišovanie zvukovo podobných hlások,
- nedodržiavanie správneho poradia písmen v slabikách, slovách, tzv. inverzie,
- pridávanie písmen, slabík do slov,
- vynechávanie písmen, slabík v slovách,
- domýšľanie si koncov slov,
- nedodržiavanie dĺžok samohlások,
- neschopnosť čítať s intonáciou,
- nesprávne čítanie predložkových väzieb,

- čítanie bez porozumenia,
- dvojité čítanie – dieťa prečíta najprv slovo, či slabiku potichu pre seba, a až potom nahlas

Kvôli nesprávnej technike čítania, pomalosti a chybovosti, dieťa nedokáže zreprodukovať prečítané.

Dyslexia ovplyvňuje viaceré oblasti:

Oblasť čítania:

- nepomer medzi zvládaním učiva v čítaní a iných predmetoch
- nerozlišovanie tvarovo, zrkadlovo a zvukovo podobných písmen
- ťažký prechod od slabikovania k plynulému čítaniu (prehadzovanie poradia písmen, vynechávanie a pridávanie písmen a slabík)
- nerozlišovanie mäkkých a tvrdých slabík, krátkych a dlhých samohlások

Oblasť sluchového vnímania:

- narušená sluchová analýza
- narušená sluchová pamäť
- neschopnosť reprodukovať rytmické štruktúry

Oblasť zrakového vnímania:

- narušenie rozlišovacích schopností
- zlyhanie pri všímaní si presného tvaru a pri postrehnutí rozdielov
- zlyhanie zrakovej pamäte

Ďalšie oblasti:

- artikulačná neobratnosť
- porušená funkcia motoriky hovoriacich
- nedostatky v určovaní polohy, miesta
- ťažkosti s určením pravej a ľavej strany
- ťažkosti pri používaní základných pojmov času a priestoru
- výskyt neuróz (tiky, pomočovanie)
- somatické poruchy (nechutenstvo, bolesti brucha, ranné vracanie)
- poruchy správania (záškoláctvo, agresivita)
- príznaky LMD (nepokoj, instabilita, pomalosť, zmeny nálad, impulzívne konanie, únavnosť, precitlivosť)

Prejavy dyslexie

Môžu byť nenápadné – neschopnosť zapamätať si názvy jednotlivých písmen:

- osvojenie jednotlivých písmen trvá dlhšie ako u spolužiakov
- pri väčšom množstve písmen si zamieňa tvarovo podobné písmená
- problém pri spájaní slabík do slov

Objavuje sa dosť veľká chybovosť pri čítaní:

- zamieňanie graficky podobných písmen (b/d, m/n, e/a)
- zamieňanie zvukovo podobných hlások (č/c, š/s)
- vynechávanie a vsúvanie slabík do slov (obchod – obchodík)
- semantické (významové) zámeny (stôl prečíta ako stolička)
- pomalé tempo čítania
- nedodržiavanie interpunkcie, monotónnosť čítania
- veku neprimeraná technika čítania (neplynulé slabikovanie na konci druhého ročníka)
- nesprávna technika čítania tzv. dvojité čítanie (dieťa najprv prečíta slovo potichu a potom ešte raz - nahlas)

Kvôli nesprávnej technike čítania, pomalosti a chybovosti, dieťa nedokáže zreprodukovať prečítané.

Autorka (Zelinková, 2001) uvádza, že dyslektici:

- majú problém organizovať si svoj čas /chodia neskoro alebo príliš skoro, nevedia si časovo rozvrhnúť učivo/

- majú problém orientovať sa v priestore / majú problém pri kolektívnych športových hrách, nevedia si zorganizovať pomôcky na stole, v taške, nevedia sa orientovať v knihách, zošitoch, nevedia čo , kde a ako majú písať..../

- podľa výskumov je II. stupeň ZŠ pre dyslektikov najťažší.

2.3 Typy dyslexie

Na základe prevažujúcich problémov rozlišujeme nasledovné typy dyslexie:

- Dyslexia na podklade percepčných deficitov
- Dyslexia s prevahou problémov v motorickej oblasti
- Dyslexia na podklade integračných ťažkostí alebo s prevahou ideognostických ťažkostí
- Dyslexia s poruchami dynamiky základných psychických procesov (dyslexia u hyperaktívneho, hypoaktívneho dieťaťa)
- Dyslexia z hľadiska vzťahu verbálnej a názorovej zložky
- Dyslexia z hľadiska lateralizácie mozgových hemisfér (L typ, P typ)

- Dyslexia na podklade percepčných deficitov

a) Oslabenie v oblasti sluchového vnímania

Jedinec s týmto oslabením má výrazné problémy v sluchovej analýze (rozklad celku na časti) a syntéze (spájanie častí do celku) fonematického sluchu a sluchovej pamäti (prejavuje sa neschopnosťou udržať správne poradie písmen v slovách, viac ovplyvňuje písomný prejav dieťaťa, ťažkosti v sluchovej syntéze, negatívne ovplyvňujú výkon v čítaní).

Oslabenie v oblasti zrakového vnímania

Ťažkosti v tomto prípade vyplývajú z nedokonalejšej schopnosti zrakovej analýzy (rozkladu celku na časti) a vizuálnej diferenciacie, dochádza k zámenám tvarovo podobných písmen (b-d-p-, a-o-e-...), ale i často k vypúšťaniu písmen zo slov.

Dyslexia s prevahou problémov v motorickej oblasti

Pre človeka s týmto nedostatkom je typická pomalosť až ťažkopádnosť pri čítaní a mnohopočetný výskyt ďalších špecifických chýb v dôsledku narušenia artikulačnej činnosti hovoridiel pri výslovnosti (dieťa má ťažkosti a mierne nedostatky v schopnosti dokonale a bez problémov pohybovať ústami, jazykom tak, aby slová vyslovil bezchybne).

Dyslexia na podklade integračných ťažkostí alebo ideognostických ťažkostí

a) integračných ťažkostí

Prevaha problémov sa zhromažďuje v procesoch syntézy (spájanie častí do celku).

Hlavné ťažkosti sa začínajú prejavovať vo chvíli osvojovania a zdolávania väčších celkov pri čítaní slabík a slov. Čítanie týchto detí zostáva celkovo na nízkej úrovni bez ohľadu na to ako náročný text čítajú.

b) ideognostických ťažkostí

Pri čítaní chýba plynulosť a typické je nápadná a pretrvávajúca pomalosť v zvládaní čítania textu. Tieto ťažkosti môžu byť sprevádzané aj problémami v porozumení čítaného textu

Dyslexia s poruchami dynamiky základných psychických procesov

a) dyslexia u hyperaktívneho dieťaťa

Samotný priebeh čítania a písania, vrátane všetkých ostatných rozumových procesov (zrakové, sluchové vnímanie, analýza, syntéza) sa u hyperaktívneho dieťaťa uskutočňujú veľmi rýchlo. Pre takéto dieťa je typické, že píše skôr ako si to riadne premyslí, a preto sa v jeho písomných prácach objavujú slová bez koncoviek (začne písať slovo, ale ho nedopíše), skomoleniny, skratky, chýbajúce znamienka (dĺžne, mäčkene, bodky...)

b) dyslexia u hypoaktívneho dieťaťa

Charakteristické sú nedostatky v súhre mozgových hemisfér zosilňujúce sa najmä v čase, keď je dieťa limitované, v časovej tiesni. Napr. pri písaní 5minútoviek, čítaní na čas, diktátoch. Hypoaktívne dieťa píše veľmi pomaly, v pamäti ťažko hľadá gramatické tvary slov, nepracuje takým tempom ako deti bez poruchy učenia.

Dyslexia z hľadiska vzťahu verbálnej a názorovej zložky

a) Typ s prevahou názorovej zložky

Čítanie týchto detí síce býva na priemernej úrovni, avšak porozumenie textu je slabé, nechápu metafory, uniká im zmysel pre humor, nerozumejú slovným hračkám, slovným skrývačkám, prešmyčkám, hádankám. Typické sú aj ťažkosti v orientácii v priestore, majú problémy aj vo vzťahoch, bývajú negatívne vnímaní v očiach vrstovníkov i dospelých.

b) Typ s prevahou verbálnej zložky

Pomerne dobre pochopí čítaný text aj napriek malých nedostatkoch v technike čítania.

Dyslexia z hľadiska lateralizácie mozgových hemisfér

a) Typ s prevahou ľavej hemisféry L typ

Pre žiakov s týmto typom dyslexie je charakteristické veľmi rýchle čítanie s množstvom chýb. Väčšinou u nich nedošlo k dostatočnému zvládnutiu počiatkovej etapy čítania. Pokiaľ chceme týmto deťom pomôcť musíme korekciu zamerať na posilňovanie pravej hemisféry a zamerať sa na rozvoj priestorovej orientácie a pravo-ľavej orientácie.

b) Typ s prevahou pravej hemisféry P typ

Títo žiaci čítajú pomerne presne, ale trhavo a neprímeraným tempom, pomaly. Korekciu je potrebné zameriavať na posilňovanie ľavej hemisféry (počúvanie čítaného textu, čítanie slabík, nácvik melódie hovorenej reči, dočítavanie neúplných viet).

2.4 Ako vidí text dyslektik

Ako pomôcka pri vzdelávaní žiakov s poruchou učenia sa používa i počítač.

Vhodné je naučiť dieťa používať počítač s vhodným textovým editorom, ktorý kontroluje text na pravopis. Na prípadne chyby ho tak upozorní technika, nemusí pacne po sebe čítať, či napísal všetko správne.

Výpočtová technika pomáha aj pri učení – vhodné je kúpiť dieťaťu náučné CD napríklad s abecedou alebo matematickými príkladmi. Čítanie príkladov spolu so zvukom mu môže výrazne uľahčiť prácu.

Dyslektici si surfujú po webe a vyhľadávajú informácie bežného života, ako otváracie hodiny v banke, či spravodajstvo, rovnako ako bežní používatelia, no v menšej miere. Majú problém so správnym dekódovaním písaného textu (Tomková, 2010).

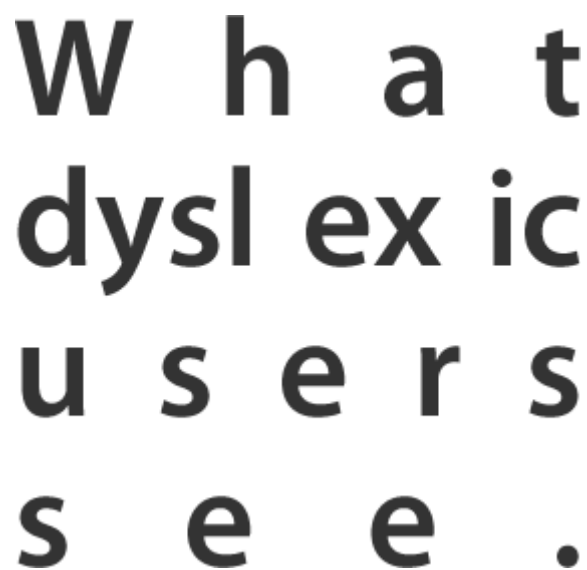
Prečítajú slovo inak, preskočia ho, nevidia ho poriadne alebo text čítajú veľmi pomaly. Ťažšie sa im spájajú jednotlivé písmená do slov a často si zamieňajú podobne vyzerajúce písmená. Webové stránky im to niekedy dokonca sťažujú.

Prístupnosť webu pre dyslektikov

Nižšie si uvedieme 6 základných faktorov v 3 hlavných skupinách (Anthony, 2011), ktoré spôsobujú dyslektikom nepríjemnosti pri čítaní a môžu byť rušivé aj pre zdravých používateľov.

Efekt rieky

Keď dyslektik číta text, stretáva sa s rôznymi efektmi deformovania textu. Tie sú veľmi individuálne, no je možné ich klasifikovať ako „efekt rieky“, ktorý je spôsobený viacerými negatívnymi vlastnosťami textu.

W h a t
dysl ex ic
u s e r s
s e e .

Obr. Efekt rieky – ako to vidí dyslektický používateľ

1. Text zarovnaný rovnako na pravú aj ľavú stranu

Takýto text spôsobuje nerovnomerné medzery medzi jednotlivými slovami a tiež medzi písmenami jedného slova. Keď sa na tieto medzery pozrieme v smere zhora nadol, vidíme prúdy bieleho miesta, tzv. efekt rieky. Aj pre bežného používateľa sú tieto biele rieky rušivým elementom, no text prečíta. Dyslektik sa nedokáže sústrediť a chaoticky spája slabiky a písmená do zhlukov, ktoré nedávajú žiaden zmysel. Riešením je vyhýbanie sa takémuto zarovnávaní. Vhodné je radšej zarovnanie vľavo.

2. Dvojitá medzera po bodke

Staršie generácie používateľov majú vo zvyku dávať dve medzery za bodkou na konci vety. Tento zvyk vychádza z minulosti, kedy sa používal font s rovnakou šírkou znakov, ako pri písacích strojoch. Ľudia si mysleli, že je prirodzenejšie nechať väčší priestor za vetou, aby sa vizuálne ľahšie hľadal koniec vety. Dvojitá medzera na webe opäť vytvára biele prúdy, ktoré sú rušivé a dyslektikom značne sťažujú čítanie a prehľad v texte. Pri

písaní na webe je dnes nepísanou zásadou používanie jednej medzery za vetou, keďže veľká väčšina fontov používa proporcionálne medzery a tým je efekt ričky potlačený.

Efekt rozmazanosti

Ďalšou skupinou faktorov, ktoré narúšajú dyslektikom čítanie, je efekt rozmazanosti. Títo používatelia vidia text nezreteľne, rozmazane, pohybuje sa im vírivým spôsobom. Čítanie je pre nich ťažké a vyčerpávajúce.

Obr. Efekt rozmazanosti – ako to vidí dyslektický používateľ

3. Číro čierny text na číro bielom podklade

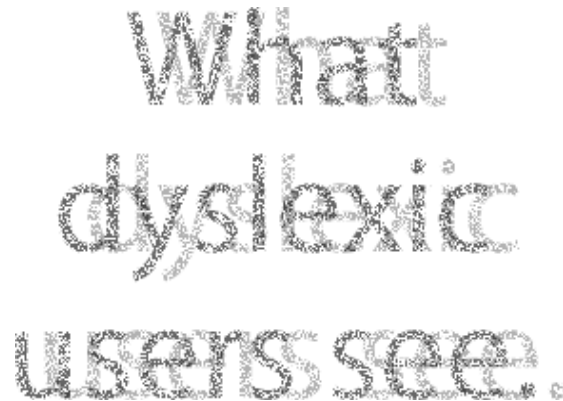
Používanie čierneho fontu (#000000) na bielom podklade (#FFFFFF) nie je šťastnou voľbou. Dyslektici sú veľmi citliví na kontrast, ktorý im táto kombinácia poskytuje. Práve tento kontrast môže spôsobiť to, že sa im písmená začnú rozpíjať, či vpíjať jedno do druhého. Riešením je voľba menej bieleho podkladu (stačí len jemný odtieň sivej) alebo voľba tmavosivej farby písma. Takýto kontrast je menší a pôsobí ukludňujúco a príjemne aj na oko zdravého používateľa.

4. Dlhé bloky nezalomeného textu

Dlhé bloky nezalomeného textu, či žiadna jeho obsahová štruktúracia sťažuje čítanie bežnému používateľovi a spôsobuje problémy dyslektikom. Je ľahké stratiť sa vizuálne ako aj myšlienково v takomto texte. Je lepšie používať krátke odstavce, v ktorých je popísaná jedna ucelená myšlienka. Dyslektici si potrebujú oddýchnuť medzi jednotlivými oddielmi, pretože dlhšie spracovávajú prečítaný text. Riešením je vyvarovanie sa dlhým, monotónne vyzerajúcim stĺpcom textu. Predel'te ich prázdny m riadkom, či podnadpismi.

Efekt vymytia

Niekedy sa dyslektik môže stretnúť s efektom vymytia textu. Text vyzerá byť vyblednutý a tvarovo ťažko rozoznateľný. Čítajú ho veľmi pomaly a často iba hádajú o aké slovo alebo písmeno ide.

Obr. Efekt vymytia - ako to vidí dyslektický používateľ

5. Pätkové písmo

Pätkové písmo (serif) má typické zakončenia, ktoré nazývame pätky. Pomáhajú ľudskému oku udržiavať rovinu riadka. Používa sa hlavne na papieri v dlhších textových celkoch (knihy). V elektronickom prostredí sa neodporúča používať pätkové písmo, pretože je vzhľadom na kontrast a svietivosť obrazovky ťažšie čitateľné. Dyslektici si osobitne uvedomujú každé písmeno. Potrebujú si uvedomiť jeho jedinečný tvar. Pätky im v tom bránia, pretože opticky spájajú písmená vedľa seba. Riešením je používanie bezpätkového písma (sans-serif). Takéto typy fontov im umožňujú identifikovať každé písmeno zvlášť v jeho celistvom tvare bez toho, aby bolo narúšané vedľajším písmenom.

6. Text v kurzíve

Kurzíva (šikmé písmo) sa niekedy používa na zvýraznenie alebo odlíšenie textu. Rozsiahle texty by určite nemali byť písané kurzívou, pretože takýto font má rozstrapkané, nerovné línie písmen. Samotný sklon je taktiež prekážkou v čítaní pre dyslektikov. Keď je font v kurzíve k tomu všetkému ešte aj malý, text sa pre nich stáva nečitateľným. Riešením je používanie tučného fontu (bold) namiesto kurzívy. Text dosiahne vyšší kontrast a dyslektici ho ľahšie prečítajú.

2.5 Diagnostika dyslexie

Diagnostika dyslexie je uskutočňovaná pomocou komplexných vyšetrení, zahŕňajúcich rôzne oblasti. Diagnostiku uskutočňuje vždy poradenské zariadenie.

Dyslexia sa často objavuje v spojení s dysortografiou (problémy s chápaním a uplatňovaním pravidiel pravopisu). Podľa typu a stupňa možno dyslexiu odhaliť v rôznom detskom veku:

- na začiatku školskej dochádzky
- v treťom ročníku
- vo vyššom ročníku

Niektoré deti si vybudujú, vďaka dobrej inteligencii, funkčné kompenzačné mechanizmy, vystačujúce do určitého veku. Pri zmene podmienok (väčší nápor učiva, zmena pedagóga, náročnosť učebnej látky) môžu tieto spôsoby „maskovania“ zlyhať.

Slabé čítanie môžeme označiť za dyslektické, ak dieťa:

- nemá poruchu zraku a sluchu
- nevyskytujú sa primárne citové problémy
- nemá podpriemernú inteligenčnú schopnosť
- nemá ťažkosti v procese zaškolenia
- nie sú somatické problémy, brániace osvojeniu čítania a písania
- nie je prítomné hrubé poškodenie mozgu
- nie je sociálne a kultúrne deprimované
- nemá negatívne skúsenosti pri osvojovaní čítania, písania a počítania a napriek tomu si nedokáže čítanie osvojiť

Odlíšiť dyslexiu od slabého čítania je náročné a vyžaduje si dôslednú diagnostiku.

2.6 Náprava dyslexie

Poruchu čítania - dyslexiu nie je možné odstrániť, ale je možné jej príznaky zmierniť:

- odstránením výčítiek
- rozhovorom s pedagógom, či chápe poruchu dieťaťa
- dať viac času na písomky a testy
- uprednostnením zvukových nahrávok a ústnych skúšok
- používaním zraku a hmatu
- používaním špeciálnych pomôcok (počítač)
- odložením učenia jazykov
- učením sa hrou
- náprava by mala byť zameraná na konkrétne problémy jedinca. Postihnutie ovplyvňuje široké spektrum ľudí s rôznymi príznakmi a rôznou mierou závažnosti.

U detí, kde dyslexia je zistená včas a majú priaznivé rodinné zázemie a priateľov, je prognóza dyslexie dobrá.

Následky dyslexie:

Stupňovanie napätia v rodine a škole – dieťa je označované za neporiadne, nepozorné, lenivé a hlúpe. Nastupujú tresty za zhoršenie prospechu. Učenie a škola sa stávajú nepriateľom. Vzniká začarovaný kruh – neschopnosť čítať spôsobuje zhoršenie známok, kvalitu sústredenia, znižuje snahu dieťaťa a zvyšuje nechť k učeniu.

Dochádza k zníženiu sebavedomia a vznikajú poruchy správania – dieťa je utiahnuté, smutné alebo vyrušuje, odmieta pracovať na hodine, písať úlohy, nechce doma čítať. Zdravotné ťažkosti (bolesť brucha pri odchode do školy, neurózy aj záškoláctvo) sú často spôsobom kompenzácia alebo úniku od školských povinností.

2.7 Ako pracovať s dyslektikom v škole

Dyslexia alebo inak povedané porucha čítania, negatívne ovplyvňuje schopnosť žiaka osvojiť si čítaný text a zasahuje tak prakticky do všetkých školských predmetov, ktoré musí žiak povinne absolvovať. Dyslektici majú problémy s fonologickým spracovaním čítaného textu, ako aj problémy so slovnou pamäťou, teda so znovu vyvolávaním prečítaných slov.

Porucha ovplyvňuje rýchlosť i správnosť čítania, žiak obvykle číta pomalšie a s chybami-slabikuje, vynecháva písmená, zamieňa sluchovo a tvarovo podobné písmená, prehadzuje slabiky, pridáva slová, písmená či slabiky, nie je schopný zreprodukovať prečítaný text.

Pri práci s deťmi s dyslexiou je dôležité uvedomiť si, že sa často cítia menejcenné. Najmä ak porovnávajú svoje výkony s výkonmi svojich spolužiakov bez podobného hendikepu.

Pedagóg by mal u žiaka snažiť zabrániť pocitom menejcennosti, nevystavovať ho porovnávaniam s ostatnými žiakmi či súťažným aktivitám. Podstatné je nešetriť pochvalou a ocenením, vyzdvihovať pozitívne vlastnosti žiaka a oblasti, v ktorých viac vyniká. Takáto spätná väzba výrazne zvyšuje u žiaka motiváciu.

Ako pracovať s dieťaťom s dyslexiou (vybrané príklady aktivít a pracovných postupov):

- V prípade, že sa žiak nevyhne písomnému skúšaniu, mal by mať na vypracovanie písomných úloh viac času ako je obvyklé, mal by mať povolené používať didaktické pomôcky, technické pomôcky, kompenzačné pomôcky, upravené materiály, špeciálne pracovné listy a učebnice, a iné (diktafón, notebook, gramatické tabuľky, pravidlá slovenského pravopisu, diktát pripravený ako doplnovačka, odkopírované poznámky od spolužiakov, dyslektické (čítacie) okienko, dyslektická tabuľka, ai.).
- Dlhšie učivo je vhodné rozdeliť na niekoľko ucelených kratších častí, pedagóg by mal viesť prednášku interaktívne, zapájať žiaka do výkladu, dávať mu otázky.

- Verbálne vysvetľovanie je vhodné doplniť ilustráciami, zvýrazniť kľúčové slová farebne, používať obrázky a iné názorné pomôcky.
- Cvičenia by pre žiakov s dyslexiou by mali byť kratšie, zadania zrozumiteľné a jednoduchšie. Nie sú vhodné úlohy vyžadujúce dlhotrvajúce vypracovávanie.
- Títo žiaci veľmi často zabúdajú a bývajú nezodpovední pri zaznačovaní si domácich úloh. Aj keď sú pedagógovia veľmi vyťažení a na individuálny prístup ku žiakom skrátka často nie je čas, nápomocné v každom prípade je pomôcť žiakovi zriadiť si zápisník, do ktorého mu budú bud' to značiť domáce úlohy, alebo dohliadnu na to, aby si ich žiak zapísal sám.
- Dyslektici majú problémy prečítať po sebe text, ktorý napísali, čo im výrazne komplikuje opravu diktátu.
- Pri písaní diktátov dieťaťu prečítať text pomalšie, opakovane a venovať mu viac času, poprípade použiť diktát obsahujúci text podobný tomu, s ktorým malo dieťa už skôr možnosť pracovať.
- Pri preverovaní vedomostí dieťaťa sa odporúča preferovať ústnu formu skúšania, či testovú formu. Dlhé slohové práce či obsírne vypracovávanie odpovedí na otázky nie je vhodné.
- Zaujímavou aktivitou pre deti môže byť modelovanie jednotlivých písmen z plastelíny, či inej tvárnej hmoty.
- Spájanie jednotlivých začiatočných písmen slov s obrázkom, ktorý pomenúvajú (napr. S- sliepka, P- pes, R- ruka, ai.).
- Zrková perцепcia: žiak má za úlohu prečítať vždy iba prvé či naopak posledné písmená v predložených slovách, prípadne určiť najkratšie slovo v predložených vetách.
- Pripravíme krátky text, v ktorom bude vynechaných zopár slov. Úlohou žiaka bude chýbajúce slová dopísať.
- Zábavné slovné hry, ktorým sa s dieťaťom môžeme venovať prakticky kdekoľvek: Vyslovíme slovo a úlohou dieťaťa je nadviazať na posledné písmeno konkrétneho slova novým vymysleným slovíčkom, ktorého prvé písmeno bude identické s posledným písmenom predchádzajúceho slova (napr. dom- medved'- d'atel', ai), (Filípková, 2008).

2.8 Najčastejšie chyby pri práci s dyslektikom

Dieťa s dyslexiou je v škole často (veľmi nesprávne) posudzované ako neschopné, hlúpe, lenivé, bohužiaľ, takýmito označeniami býva častované i zo strany rodičov, čo samozrejme ešte viac sťažuje jeho fungovanie a výrazne negatívne ovplyvňuje jeho výkony v učení.

Preto je nevyhnutné, v prvom rade zmeniť postoje dospelých rodičov i učiteľov voči žiakovi a vyvarovať sa nasledovným nevhodným spôsobom :

- Krik, vyhrážky, výčitky, vymáhanie sľubov, sľubovanie mnohých trestov, urážky, nadávky, zdôrazňovanie úspechu iných detí, sú absolútne neprípustnými v prístupe k dieťaťom vo všeobecnosti a o to viac v prístupe k dieťaťu s poruchou učenia !

- Každodenné, úmorné, zdĺhavé písanie diktátov či nezmyselné prepisovanie textov musí byť odstránené. Úplne zbytočne chcete od dieťaťa s poruchou učenia, aby sa niečo naučilo, ak mu nepomôžete zvládať učivo od začiatku a postupne, ak sa nevrátite na prvé stupienky, kde si učivo neosvojil dostatočne alebo oblastí, v ktorých má problémy, aj keby to malo znamenať vrátenie sa do oblastí, ktoré sú podľa vás "pre malé deti", je vaša snaha absolútne zbytočná, len žiakovi ublížite!

- Neustále nútenie dieťaťa do čítania (väčšinou spojené s hrozbami) len zvyšuje odpor dieťaťa k čítaniu. Skúste sa zamyslieť nad tým, či by vás bavilo dennodenne vykonávať činnosť, v ktorej zlyhávate a zažívate neúspech?! To samozrejme neznamená, že dieťa čítať nemá vôbec, len musíte vedieť, ako na to, čo je a čo nie je preňho vhodné!

-Vaše neustále krútenie hlavou nad tým, prečo to dieťa nevie, sťažovanie sa všetkým dookola.

3 OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠŤ

Na základe vlastnej pedagogickej skúsenosti predkladám možnosti edukačnej pôsobnosti v procese korekcie dyslexie.

Pedagóg hrá významnú úlohu v tomto procese. Je pritom dôležité, aby spolupracoval s odborníkom v ktorého starostlivosti je dieťa evidované. **Prvoradým cieľom pedagóga je motivovať žiaka k učeniu. Veľmi dôležitým prostriedkom je chápaný prístup, povzbudenie, porozumenie jeho problému, nepodceňovanie žiaka.**

Medzi efektívne overené opatrenia pedagóga by malo patriť:

- tolerovanie slabikovania detí s dyslexiou, ktoré sú zaradené v starostlivosti zariadenia a práve prechádzajú procesom nápravy v technike čítania
- nevyvolávame dieťa na dlhé čítanie nahlas pred celou triedou, ale nechávame ho čítať len kratšie úseky
- pred samotným čítaním vyberieme z textu ťažšie slová a precvičujeme ich čítanie, rovnako i pri cudzích slovách...
- vhodné je naučiť rovnakou metódou naučiť pracovať i rodičov doma
- nikdy netrestáme dieťa za horšiu orientáciu v texte
- dbáme o dôsledné osvojenie techniky čítania od písmen, cez slabiky, až po plynulé čítanie slov
- berieme do úvahy, že žiak s dyslexiou môže nemôže stačiť tempu bežného čitateľa
- na domácu úlohu zadávame len primeranú časť textu ktorú môže žiak zvládnuť
- žiakovi umožníme alternatívny spôsob prípravy na vyučovanie, napr. príprava projektu, textu napísaného na počítači
- umožníme žiakovi čítať text, alebo knihu podľa vlastného výberu
- necháme dieťaťu k dispozícii potrebné pomôcky ako sú záložky, okienko na čítanie, diktafón, tabuľku s abecedou...

Každú aktivitu dieťaťa oceníme, chválime a stále ho povzbudzujeme k čítaniu.

V škole je dôležité vypracovať a dodržiavať individuálny vzdelávací program, ktorý v prípade ťažšej dyslexie môže byť doplnený i o úpravy učebných osnov zo slovenského jazyka a literatúry.

Na hodinách je samozrejmosťou individuálny prístup pedagóga, ktorý by mal dodržiavať i nasledovné praxou overené prístupy:

- žiaka posadíme na také miesto, aby bol čo najbližšie k nám a mohli sme sledovať a pomáhať mu pri práci na hodine
- vždy doprajeme žiakovi dostatok času na premyslenie odpovede
- hovoríme pomaly a zreteľne
- vždy overujeme zadanie, či ho žiak pochopil
- chválime a oceňujeme i tie najmenšie pokroky žiaka
- nikdy nezosmiešňujeme žiaka za jeho slabší, alebo neúspešný výkon
- vždy zvolíme najvýhodnejšiu formu preverovania vedomostí, skúšania
- vhodné je postupy konzultovať s odborníkmi ktorí poskytujú žiakom odbornú špeciálno-pedagogickú starostlivosť
- zložitejšie postupy, kľúčové slová, môžeme napísať v bodoch na tabuľu a tým znižujeme stres u žiaka
- používame názorné pomôcky, farebné kriedy, perá ktoré žiakovi spestria výklad a urobia mu učivo pútavejšie a zaujímavejšie
- vždy hľadáme metódy ktoré vyhovujú a pomáhajú konkrétnemu žiakovi s oslabením alebo poruchou s cieľom motivovať žiaka k učeniu

3.1 Cvičenia zamerané na reedukáciu

Nasledovné postupy, formy práce, činnosti a aktivity sú vhodné a odporúčané: Pri reedukácii dyslexie (reedukácia znamená uplatňovanie takých spôsobov, metód, ktorými sa zlepšuje, zdokonaľuje výkonnosť v oblasti poškodenej funkcie. Zlepšovanie potom spätne pozitívne pôsobí na psychiku nositeľa poruchy. U osoby, ktorá má danú poruchu sa zameriavame na nasledovné oblasti, pričom je nevyhnutné dodržiavať ich uvedenú postupnosť (zbytočne začnete hneď čítať, ak dieťa nemá dobre osvojené všetky písmená...):

1. Osvojovanie si písmen
2. Rozlišovanie a fixovanie tvarovo podobných písmen (rozlišovanie b-d, m-n)
3. Spájanie hlások a písmen do slabík

4. Spájanie slabík do slov, čítanie slov

5. Čítanie textu

6. Porozumenie čítanému textu

Osvojovanie písmen:

- Modelovanie písmen, maľovanie, vytrhávanie z papiera, kreslenie do piesku atd.
- Poznávanie textilných písmen pomocou hmatu a následne vyslovenie hlásky.
- Práca s písmenami z polystyrénu, z drôtu, s písmenami vymodelovanými z plastelíny a pod.
- Vytváranie obrázkov z písmen, napr. z veľkého tlačeneho Dieťa vytvorí tvár alebo pavučinu, z písmena M motýlika, vytváranie obrázkov spojením niekoľkých písmen.
- Tabuľky s písmenami, okrem klasickej abecedy existujú tabuľky farebných písmen, v ktorých sa vyhľadávajú a spájajú písmená podľa určitého systému, napr. všetky písmená e – malé, veľké, písané, tlačené.
- Dokresľovanie neúplných či nedokončených tvarov písmen – zo začiatku chýba len malá časť, potom väčšia.
- Skladanie písmen napr. z papierových častí.
- Písmenové pexeso.

Zámeny tvarovo podobných písmen:

Rozlišovanie písmen b – d – p:

- Znovu vyvodzovanie písmena b pomocou spojenia s obrázkami, citoslovcami, napr. bu, bu; bim, bam.
- Rovnaký postup dodržíme aj pri vyvodzovaní písmena d.
- Porovnávanie oboch písmen b – d, obťahovanie písmen na tabuli, obťahovanie tvarov písmen z polystyrénu, z drôtu a pod., so zatvorenými aj otvorenými očami, porovnávanie slovným komentárom, farebným rozlíšením.
- Vyhľadávanie a farebné krúžkovanie písmen v texte, podčiarkovanie slov, ktoré obsahujú tieto písmená.
- Čítanie slov, ktoré obsahujú najskôr jedno, potom druhé písmeno. Po dostatočnom zafixovaní oboch písmen nasleduje práca so slovami, ktoré obsahujú obe písmená

Rozlišovanie písmen m – n:

- Spájanie precvičovaných tvarov písmen s názorným obrázkom, napr. m- macka, n – noha.
- Obúvaním písmen, písmeno m má obuté tri topánky, písmeno n len dve.
- Papierový model písmen, ktorý preložíme na polovicu zvislo, preložením tlačeneho tvaru písmena m vznikne n.
- Krúžkovanie, dokresľovanie, skladanie, modelovanie, obťahovanie atd.

Spájanie hlások a písmen do slabík:

- Zvolíme si najpoužívanejšie samohlásku a, dieťa sa ju snaží spájať s rôznymi spoluhláskami, napr. ra, na, la, pa...
- Vysvetlíme deťom princíp, opakovane vyslovujeme jednotlivé hlásky danej slabiky, napr. m, a, ma, a dieťa po nás opakuje, je vhodné podporovať túto činnosť aj názornými pomôckami.
- Práca s kockami s písmenami, modely písmen (papierové plastové, textilné), koráliky s písmenami, deti sa snažia vytvoriť slabiku a prečítať ju, neskôr aj naopak, napr. ma – am.
- Spájanie slabík s predmetom alebo obrázkom, napr. la – lastovička.
- Technika pri ktorej prečítame prvú hlásku a druhú mierne preťahujeme, ako keby sme spievali, napr. m –áá, má.
- Dieťa vysloví nahlas prvé písmeno, zároveň sa pri vyslovovaní pozrie aj na nasledujúce a to prílepí.
- Spojenie s pohybom, predpažíme jednu ruku a zároveň vyslovíme prvú hlásku v slabike, predpažíme druhú ruku a povieme druhú hlásku v slabike, vzápätí obe ruky spojíme a vyslovíme celú slabiku
- Dyslektické okienko, pomocou ktorého skladáme slabiku.

Spájanie slabík do slov, čítanie slov:

- Špeciálne domino alebo pexeso so slabikami, kartičky a pod.
- Čitateľské tabuľky, čítacie okienka.
- Jednoduché ukazovanie prstom práve čítaného úseku.
- Vyznačovanie oblúčikov.
- Podčiarkovanie práve čítaného úseku hrubou fixkou.
- Dyslektické okienko, u ktorého je odkrytá vždy len časť slova, posúvaním okienka postupne dieťa prečíta celé slovo.

Námety pre prácu s textom:

Predpokladom na zvládnutie čítania je dostatočný rozvoj psychických funkcií v uvedených oblastiach:

- Sluchová percepcia:

- Sluchová pozornosť, učiteľ číta text a žiaci reagujú napríklad tlesknutím na vopred dohodnuté slovo.

- Sluchová analýza, syntéza, diferenciacia:

- učiteľ prečíta text, žiaci počítajú vety, slová vo vetách,
- určí počet slabík v slovách, napr. odpísaná, veterno,
- určí prvú, poslednú hlásku v slove,
- rozlož na hlásky slovo traktorista,
- ktoré slovo z textu vznikne zložením hlások n-e-p-r-š-í,
- rozlož slovo na hlásky a utvor z nich iné slová, napr. lastovička, l-a-s-t-o-v-i-č-k-a, vytvorené slová – sto, stolička, oči...,

- určí, ktorými hláskami sa slová rozlišujú, napr. nebojí –nehojí.

- Zraková percepcia:

- Označ v každej vete začiatok aj koniec, použi rôzne farby.
- Spočítaj koľkokrát je v texte slovo pes (globálne vnímanie tvarov, žiak nečíta celý text).
- Čítaj len prvé písmená alebo prvé slabiky v slovách.
- Vyhľadaj najdlhšie, najkratšie slovo.

- Pravo - ľavá a priestorová orientácia:

- Na ktorej strane je článok?
- Koľko má odsekov?
- Spočítaj slová v prvom odseku.
- Ukáž prstom zľava – doprava.
- Prečítaj prvé slovo v druhom riadku a pod.
- Na začiatku ktorého riadku je slovo mohol.
- Nájdi v texte vetu: Vonku pršalo. Nájdi slovo auto.

- Reč, slovná zásoba, gramatické kategórie, artikulácia:

- Tvorba zdobnenín, napr. pes – psíček.
- Tvorba opozít, napr. mäkký – tvrdý.
- Aká môže byť myš (malá, šedá, nebojácna), macka, dom...,
- Povedz iným slovom, napr. pekný – krásny.

- Gramatické kategórie:

- vyhľadaj podstatné mená, slovesá,
- určovanie slovných druhov (úlohy zaradujeme podľa úrovne dieťaťa, nie podľa požadovaných osnov),
- vytvor z podstatných mien prídavné mená, napr. vták – vtáčí, les – lesný, vytvor zo sloves podstatné mená, napr. prísť – príchod, kresliť – kresba.

Práca s textom v učebnici:

• Úlohy zamerané na pochopenie obsahu:

- vymysli koniec príbehu,
- nakresli obrázok, podľa obsahu čítaného textu,
- vymysli iný názov textu,

• Úlohy zamerané na čítanie ťažších slov:

- podčiarkni najťažšie slová, poskladaj slová z písmen, slová napíš,
- učiteľ vyberie ťažké slová a následne s nimi so žiakom pracuje, napr. nástenka,
- vytvor slovo zo slabík, napr. sten – ka- ná,
- doplň chýbajúce písmená, napr. n_ste_ka,

- napíš písmená v správnom poradí, napr. a n s e k t á n,
- ťažké slová píše na tabulu.

Ďalšie námety:

- Čítaj, ako keby si čítal tajomný príbeh.
- Čítaj tak, ako keby si komentoval športový zápas.
- Prečítaj čo najviac slov na jedno nadýchnutie.

Porozumenie čítaného textu:

- Mali by sme deti viesť aj k ústnemu vyjadreniu. Okrem rozvoja slovnej zásoby prispievame ku zdokonaľovaniu jeho vyjadrovacích schopností.
- Pri výrazných ťažkostiach začíname s porozumením obsahu izolovaných slov, dieťa má precitať slovo na kartičke, napr. názov zvierat'a lebo predmetu, a vyhľadať príslušný obrázok, predmet alebo ho nakresliť. N prúžkoch papiera je vždy uvedená jedna jednoduchá veta, ktorú dieťa prečíta, priradí k nej odpovedajúci obrázok, vykoná príslušný pokyn, povie vlastnými slovami obsah vety alebo vyjadrí vlastným obrázkom.
- Prekryjeme jedno slovo vo vete, dieťa vetu prečíta a podľa významu vyvodí chýbajúce slovo, napr. Na oblohe svieti.....
- Pracujeme s textom, v ktorom sú niektoré slová vynechané, sú uvedené oddelene od textu, napr. vedľa neho, pod textom, dieťa si najprv prečíta uvedené slová, až potom číta text, do ktorého slová doplňuje.
- V texte sa uvádza niekoľko slov navyše, dieťa podľa významu určuje, ktoré slová do textu nepatria.
- Na prúžkoch papiera sú rozpísané jednotlivé vety. Dieťa má prúžky s vetami poukladať podľa deja do správneho poradia.
- Využívanie kombinácie počúvania s vlastným čítaním, dieťa si časť textu vypočuje, potom porozpráva obsah, ďalšiu časť dočíta samo a porozpráva zvyšok deja.
- Dokončovanie príbehov, vymýšľanie vhodných nadpisov, a pod.

3.2 Špeciálne overené pomôcky pri reedukácii

Uvádzame niektoré špeciálne techniky overené pedagogickou praxou, ktoré možno pri náprave čítania použiť:

a) Čítacie/ dyslektické okienko

Možno ho zhotoviť z pevnejšieho materiálu. Účelom tohto okienka je cvičiť správne pohyby oka po riadku, pomáha odstraňovať takzvané dvojité čítanie a kladne pôsobí na plynulosť čítania. Pri používaní tohto okienka treba individuálne u každého žiaka určiť spôsob, akým ho má posúvať. Možno ho používať tak, že žiak si text postupne odkrýva alebo naopak, že si text postupne zakrýva.

b) Ukazovátko na čítanie

Rozmer zhodný s rozmerom učebnice 3 cm. Toto ukazovátko možno vyrobiť tiež z pevnejšieho papiera či umelej hmoty Ukazovátko slúži tiež ako pomôcka, používa sa však až keď dieťa už číta plynulejšie.

c) Tvrdé a mäkké kocky

Nácvik rozlišovania mäkkých a tvrdých slabík : di-dy, ti-ty, ni-ny, za pomoci molitanových a drevených kociek.

Môžeme použiť molitanové kocky, na ktorých sú napísané slabiky mäkké a drevené kocky, alebo plastové kocky, na ktorých sú napísané slabiky tvrdé. Pri tejto overenej technike, podľa toho akú slabiku má žiak vysloviť, uchopí príslušnú kocku - mäkká slabika - molitan, tvrdá slabika - drevená kocka.

ZÁVER

Vzdelávanie žiakov so špecifickými poruchami učenia si vyžaduje špeciálny prístup zo strany školy, rodiny i poradenského zariadenia. Pre efektívny výsledok je nevyhnutná ich vzájomná spolupráca a tolerantný prístup.

Táto práca by mala priniesť stručný pohľad a súhrn základných poznatkov z oblasti špecifických porúch učenia, špeciálne je však zameraná na poruchu čítania – dyslexiu. V práci sme sa zamerali na vymedzenie problematiky vo všeobecnosti, uviedli sme konkrétne druhy porúch učenia ako sú dyslexia, dysgrafia, dysortografia, dyskalkúlia, dysmúzia, dyspraxia, dyspinxia. Uviedli sme viaceré zásady pri vzdelávaní overené praxou. Keďže spomedzi vymenovaných porúch dyslexia stojí na poprednom mieste, venovali sme jej celú druhú a tretiu kapitolu, pričom druhá kapitola popisuje dyslexiu z viacerých rovín a tretia uvádza konkrétne skúsenosti, ako sú cvičenia, chybné prístupy vo vzdelávaní, ako i odporúčania a konkrétne pracovné listy.

Na záver je treba pripomenúť, že špecifické poruchy učenia sa premietajú do celého vyučovacieho procesu a učenia sa jednotlivca. Poruchy žiaka sprevádzajú celým jeho školským životom a sú všadeprítomné i v jeho osobnom, neskôr i profesionálnom živote. Jednotlivci s takýmito poruchami si zaslúžia, napriek mnohým úskaliam a problémom, aby zažívali v škole pocit úspechu, ktorý ich povzbudí, posunie ďalej a dodá motiváciu do učenia. Takýto prístup by mali ku žiakom mať všetci pedagógovia, mali by sa snažiť pochopiť a vcítiť sa do psychiky žiaka s poruchou učenia. Verím, že i táto práca im v tom môže pomôcť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. HARČARÍKOVÁ, T. 2010. Základy pedagogiky jednotlivcov so špecifickými poruchami učenia. Prvé vydanie. Vydavateľstvo IRIS. Bratislava. 2010. ISBN 978-80-89238-31-6
2. MATĚJČEK, Z. 1993. Dyslexie – specifické poruchy čtení. Praha: H&H, 1993. ISBN 80-85467-56-9
3. POKORNÁ, V. 1998. Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení. Praha, Portál. ISBN 978-80-7367-931-6
4. VAŠEK, Š. 2011. Základy speciálnej pedagogiky. Piate doplnkové vydanie. Iris Vydavateľstvo a tlač, s.r.o., Bratislava 2011. ISBN: 978-80-89229-21-5
5. ZELINKOVÁ, O.: 2003. Poruchy učení. Praha, Portál. 2003. ISBN 80-7178-800-7.
6. ZELINKOVÁ, O.: 2001. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. poruchy učení. Praha, Portál. 2001. ISBN 80-7178-544-x

Internetové zdroje

7. <http://www.elet.sk/?pouzitelnost-pristupnost&sprava=pristupny-web-nielen-pre-dyslektikov>. Anthony,2011.
8. <https://www.iedu.sk/.../Filipkova%20-%20dyslexia.rtf> Ako pracovať s dyslektikom na vyučovaní. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Bratislava
9. <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/VP-pre-deti-a-ziakov-so-zdravotnym-znevyhodnenim/VP-pre-ziakov-s-vyvinovymi-poruchami-ucenia.a>

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Rozvoj jazykových schopností

Príloha 2 Problémové písmenká v slabikách a slovách

Príloha 3 Problémové písmenká v slabikách a slovách

Príloha 4 Problémové písmenká v slabikách a slovách

Príloha 5 Hravé čítanie s porozumením

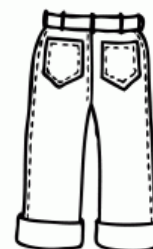
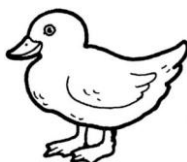
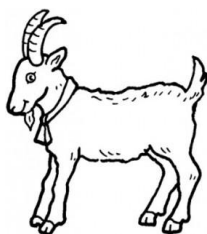
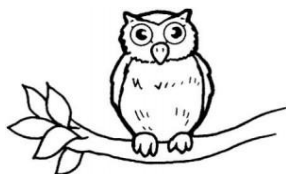
Príloha 6 Hravé čítanie s porozumením

Príloha 7 Práca s textom

Príloha 1 Rozvoj jazykových schopností

Pomenuj obrázky a roztried' ich do skupín: oblečenie, domáce a lesné zvieratká. Každú kategóriu orámuj rovnakou pastelkou. Oblečenie daj do červeného kruhu, lesné zvieratká do zeleného kruhu a domáce zvieratká do modrého kruhu.

malovaný z ošc
predvet knedy

Precvič si svoju pamäť. Pozri si obrázky a pokús sa zapamätať si ich čo najviac. Potom obrázky zakry a vymenuj čo najviac zvieratiek a oblečenia. Za každú správnu odpoveď si nakresli farebnú hviezdičku.

Príloha 2 Problémové písmenká v slabikách a slovách

Nahlas prečítaj slová slabikovaním, správne prečítané slová daj farebnou pastelkou do krúžku.

pes	pól	spí	pel	psí	píl
páv	pes	pás	lep	syp	píl
vyl	pál	hup	píl	sup	lep
pá-li	pa-pí	ma-lý	pi-pa	lá-pa	pí-la
pi-je	pu-sa	pi-jú	pú-pa-va	spo-lu	po-pol
Pa-vol	Pav-la	sy-pe	sy-pal	sy-pa-li	vy- sy-pe
pá-li-li	vy-pí-li	po-pí-li	vy-sy-pa-li	spa-li	vy-spa-li
pí-li-me	vy-pí-li-li	po-pí-lia	vy-sy-pa-li	vy- spa-li	spa-li-li

Napíš písaným písmom jedno slovo z každého riadku:

Príloha 3 Problémové v slabikách a slovách

Slabiky v slovách sa poplietli. Prečítaj si slabiky a pokús sa nájsť zo slabík správne slovo, správne slovo napíš na riadok. Napr. ja –mo je správne: moja

va-so	sa-mi
ja-mo	ja-Ma
me-je	ka-mú
jú-se	jú-le
jo-Jo	sá-ja
se-ve-lý	my-u-li
ka-Jan	na-ho-di

Nahlas si prečítaj slová slabikovaním, správne prečítané slová označ

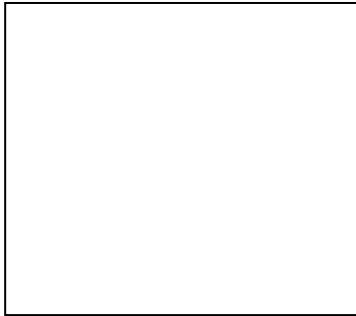
farebnou hviezdíčkou: *

nás	Sam	nám	jún	pán	nos
Ján	zem	sem	zuj	voz	lez
loz	pes	lep	pel	loj	mám
mu-la	me-no	za-sa	ve-zú	mo-ja	Mir-ka
vá-zy	sa-ne	pi-je	Zo-lo	Zu-za-na	
vy-no-sí-me	zí-va-me	za-ve-sil	za-pí-na-jú		
zá-ve-je	lo-zí-me	za-sy-pa-la	za-pí-na-jú		

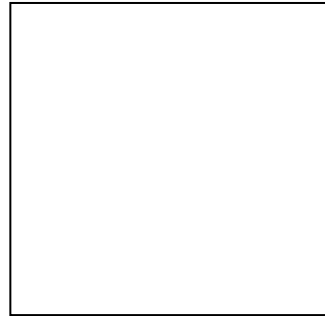
Príloha 4 Problémové písmenká v slabikách a slovách

Ku každému písmenku nakresli predmet, ktorý začína na dané písmeno.

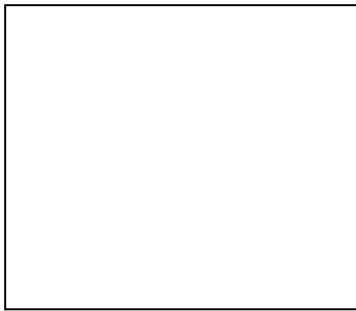
H

CH

G

K

Napiš štyri vety. V každej použi názov predmetu, ktorý si nakreslil do štvorčekov.

.....

.....

.....

.....

.....

Príloha 5 Hravé čítanie s porozumením

Úloha: Žiak prečíta text 1x nahlas, 1 x tiché čítanie:

ČOKOLÁDA

Čokoláda sa vyrába z plodov kakaovníka. Kakaové bôby sa oberú hneď čo dozrejú, rastú vo veľkých strukoch. Každý struk obsahuje okolo 40 bôbov. Bôby sa pod vlhkými banánovými listami kvasia približne 6 dní. Potom sa vysušia na slnku, naplnia sa nimi vrecia a lode ich dopraví na miesto určenia. Tak sa bôby umyjú a opražia. Vyberú z nich vnútrajšok, z ktorého vznikne po spracovaní kakaová hmota. Kakaové maslo sa vylisuje valcom. Z kakaového prášku, kakaového masla a z cukru sa vyrobí čokoláda. Uvarená sa vlieva do foriem.

Odpovedz písomne na otázky k textu:

1.Z čoho sa vyrába čokoláda?

2.Koľko bôbov obsahujú 3 struky?

3.Správne tvrdenie označ:

- Bôby sa pod suchými banánovými listami kvasia 6 dní.
- Bôby sa pod vlhkými banánovými listami kvasia 5 dní.
- Bôby sa pod vlhkými banánovými listami kvasia 6 dní.

4.Ako vzniká kakaová hmota?

Príloha 6 Hravé čítanie s porozumením

Text: **PAPIER**

Hlavnou zložkou papiera je drevo. Keď sa stromy zotnú, odstráni sa z nich kôra. Stroje popíliá kmene na približne 2 cm dlhé odrezky. Aby sa odrezky rozpustili, treba ich ošetriť vodou a chemikáliami. Vznikne z nich papierová kaša. Aby sa papierová kaša vyčistila, treba ju uvariť a potom vložiť do bielidla, aby zbledla. Znova sa premieša s vodou. Farebný papier vznikne pridaním farbiva. V papierenskom stroji prebehne vláknina po pásovom dopravníku s mnohými malými dierkami. Pás sa pri pohybe natriasa, aby sa vláknina lepšie spojila. odsávacie boxy zbavia vlákninu vody. Zo suchej masy vzniká papier. Potom sa dostane papier na plstený pás. Valce vylisujú zvyšok vody postláčajú vlákna dokopy. Rozhorúčené valce vyšetria papier. Zvinie sa do kotúčov a poreže.

Odpovedz na otázky, potom odpovede napíš:

1.Čo je hlavnou zložkou papiera?

2.Čo sa stane s kôrou stromov, keď sa zotnú?

3.Správne tvrdenie označ:

- Odrezky sa ošetria vodou a mydlom.
- Stroje popíliá kmene na 2 cm dlhé odrezky.
- Papierová kaša sa vloží do vody, aby zbledla.

4.Ako vznikne farebný papier?

Hodnotím sa:

*

**

Príloha 7 Práca s textom

Úloha: Prečítaj si text 1x potichu, 1 x nahlas a povedz o čom si čítal(a).....
(Text je možné rozdeliť i na viac častí, podľa úrovne čitateľa.)

ČAROVNÉ TOPÁNKY

Žil raz chudobný želiar s dvoma synmi vo veľkej biede. Čo ako starostlivo obrábal svoj kúsok prenajatého poľa, nedalo mu chleba pre tri lačné hrdlá. A kdeže by mu ešte zvýšili aj peniaze na nájom? Zlý gazda žiadal veru vysoký nájom od biedneho želiara.

Raz prišiel čas rátania. Úbohý želiar nemal ani groša a trépol hrôzou pred gazdom. Sám si netrúfal poprosiť ho, aby mu pozhovel, nuž poslal k nemu syna. A syn čo prosí, to prosí, no gazda mal srdce z kameňa.

- Ak mi nájom do posledného groša nevyplatíte, - zahromžil, - naskutku vás vyženiem!

Chlapec sa s plačom pobral domov. Ide, od hanby a žiaľu len tak nohami zapletá, a tu sa mu prihovori šedivý starček:

- Čože plačeš, synak?

Chlapec sa mu vyžaloval: - Doma niet ani groša, iba hlad, a gazda nás chce z chalupy vyhnať. Ale kde máme vziať na nájom? - povedal naostatok plačky. Šedivý starček ho potešil:

- Nič si z toho nerob, synak. Mám topánky, čo ti pomôžu. Ak mi pôjdeš za kmotra, budú tvoje!

Chlapec sa starčekovi prisľúbil a hneď sa ho i spýtal: - A kde bývaš, deduško?

- Kde bývam, tam bývam, veď ťa ta topánky samy zanesú! - odpravil ho starček.

Chlapec si teda vzal topánky, poďakoval sa a šiel ďalej. Keď doma všetko vyrozprával, otec mu radil, aby šiel za toho kmotra.

A tak si chlapec obul topánky. Len čo ich mal na nohách, už ho začalo čosi poháňať, ba ťahať. Odrazu vyhupol sa do výšky, prudkejšie ako najohnivejší tátoš.

A tu, ani sa nenazdal, topánky ho priniesli k moru. Celý sa preľakol, čo sa to robí. Spamätal sa, iba keď stál pred prekrásnym zámkom.

Tu privítal chlapca šedivý starček: - Nezabudol si na moje želanie, - povedal mu, - odmena ťa neminie.

Potom pozval chlapca na krst a skamarátili sa. Po krste dal starček chlapcovi škatuľku a povedal mu:

- To si vezmi na pamiatku od kmotra. Ale do škatuľky nepozerať, pokým neprídeš domov!

Chlapec sa ani nenazdal, už ho topánky niesli domov. Neďaleko chalupy sa topánky zastavili. Chlapec pozrie na zem, a čo vidí? Pred ním leží mešec peňazí. Chlapec ho zdvihol, a len čo si ho stihol vopchať do vrečka, už ho topánky niesli ďalej.

Keď sa šťastlivo dostal domov, vytiahol škatuľku, čo bol dostal od kmotra, otvoril ju, a tu sa z nej vygúľa zlaté vajce. Prask! vajce sa rozbilo a z neho sa vyvalí krásny zlatý zámok.

Tak sa stal chlapec zámockým pánom a do svojho krásneho príbytku prichýlil otca i brata.

Ale vo svojej radosi nezabudli ani na dlh. Chlapec vzal peniaze z nájdeného mešca a šiel zaplatiť gazdovi. Ten sa hneď začal vypytovať, kde len vzali toľké peniaze. O chvíľu mu chlapec všetko porozprával.

Skúpy gazda nemal chvíľu pokoja, čo ho zožierala závisť a túžba zmocniť sa zámku. Hneď sa i pobral, že ho pozrie. A keď jeho chamtivé oči uzreli toľkú krásu a bohatstvo, nemeškal a šiel k svojmu želiarovi. Vraj celý zámok je jeho, lebo je na jeho pozemku a jemu patrí i pole na šírom okolí. - Ale aby si videl, že som človek, - povedal napokon želiarovi, - nechám ťa tu bývať, ak mi budeš platiť ročné nájomné. - A keď povedal koľko, želiarovi sa až hlava zakrútila. No nemohol inak, iba prisľúbiť.

Gazda potom chcel, aby mu chlapec ukázal čarovné topánky. Keď ich uvidel, zahromžil:

- Takých topánok ti netreba. Kde by si sa v nich motal? To už mne inak pristanú, ja stále chodím po svete!

Gazda si obul topánky a hneď vzlietol ako víchor. Topánky ho odniesli do mora a nikdy sa už odtiaľ nevrátil. Vo vode stihol chamtivca spravodlivý trest. Avšak statočný želiarsky syn žil spolu so svojimi dlho a šťastlivo ako zámocký pán.

Svoje čítanie hodnotím:

